

QUAN NIỆM VỀ NAM TÀO - BẮC ĐẤU Ở TRUNG QUỐC VÀ VIỆT NAM

NGUYỄN KHẮC MINH

*Ban Quản lý di tích
đanh thắng Côn Sơn - Kiếp Bạc*

Nam Tào – Bắc Đẩu là hai vị thần rất quen thuộc trong đời sống tâm linh của người Trung Quốc và Việt Nam. Đây là hai vị thần lúc nào cũng châu hầu bên cạnh Ngọc Hoàng Thượng Đế, giám sát chúng sinh, có chức trách giải ách, diên thọ, hộ mệnh, ban tước lộc cho những người làm nhiều việc thiện và trừng phạt, giảm tuổi thọ, gây tật ách cho những ai làm điều ác. Chính vì thế việc tôn thờ thần Nam Tào và Bắc Đẩu rất phổ biến ở Trung Quốc và Việt Nam.

I. QUAN NIỆM CỦA NGƯỜI TRUNG QUỐC VỀ NAM TÀO – BẮC ĐẤU

Từ rất xa xưa người Trung Quốc đã sùng bái tinh thần (các vì sao) và không ngừng khám phá vũ trụ. Nhờ vậy Trung Quốc có nền thiên văn học phát triển vào loại sớm nhất thế giới. Họ phát hiện các sao Thái Tuế, Bắc Cực, Tử Vi, Bắc Đẩu, Nam Đẩu (Nam Tào)... Các sao này nằm ở bầu trời phương Bắc phía trên của dãy

Côn Luân, quyết định sự vận hành của trái đất, chia âm dương, định ngũ hành, chia bốn mùa.

Chòm Bắc Đẩu gồm các sao:

- 1) Thiên Khu tinh – Dương minh Tham Lang tinh quân
- 2) Thiên Toàn tinh - Âm tinh Cự Môn tinh quân
- 3) Thiên Cơ tinh – Chân nhân Lộc Tồn tinh quân
- 4) Thiên Quyền tinh – Huyền minh Văn Khúc tinh quân
- 5) Thiên Hy tinh - Đơn nguyên Liêm Trinh tinh quân
- 6) Khai Dương tinh – Bắc cực Vũ Khúc tinh quân
- 7) Dao Quang tinh – Thiên xung Phá Quân tinh quân

Bảy sao này của Bắc Đẩu sắp xếp theo hình chiếc đấu nhận thấy về ban đêm. Các nhà thần học gọi nó là Thất cung, Thất ty, Thất chính.

Chòm Nam Đẩu gồm các sao:

- 1) Thiên Phủ tinh – Tư mệnh trấn quốc tinh quân
- 2) Thiên Tướng tinh – Tư lộc trấn nhạc tinh quân
- 3) Thiên Lương tinh – Diên thọ bảo mệnh tinh quân
- 4) Thiên Đồng tinh - Ích toán bảo minh tinh quân
- 5) Thiên Khu tinh - Độ ách văn xương tinh quân
- 6) Thiên Cơ tinh – Thượng sinh giám bạ tinh quân

Sáu sao này của chòm sao Nam Đẩu xếp thành hình chiếc môi múc rượu, vị trí đối diện với chòm sao Bắc Đẩu nên gọi Nam Đẩu.

Từ rất xa xưa người Trung Quốc đã sùng phụng tinh tú, thần cách hóa tinh tú. Tư Mã Thiên viết: “Bắc Đẩu là cỗ xe của Thượng Đế, vận hành ở trung ương mà chế ngự tứ phương, phân chia âm dương, kiến lập tứ thời, định ngũ hành...”

Khi Đạo giáo ra đời thì thần Nam Tào, Bắc Đẩu càng được coi trọng. Nam Tào là dương, cánh tay trái của Ngọc Hoàng, Bắc Đẩu là âm, cánh tay phải của Ngọc Hoàng. Hai vị nắm sổ sinh tử, tước lộc, tai ách của Thiên đình.

Truyền rằng nước Ngụy thời Tam Quốc có người rất giỏi xem tướng tên là Quán Lộ. Một hôm xem cho Nhan Siêu bỗng ông kêu lên: “Thật đáng thương!”. Nhan Siêu mới mười chín tuổi lại đẹp trai và thông minh. Khi nghe thầy tướng than tiếc như thế cậu hốt hoảng về xin cha mẹ biện lễ đến nhà thầy tướng xem thực hư thế nào.

Thầy tướng nói: Nhan Siêu không bao lâu nữa sẽ bị chết. Chỉ còn cách biện rượu thịt đến cầu hai vị Nam Tào và Bắc Đẩu thì có thể được cứu thoát. Hai vị thường đánh cờ ở dưới gốc dâu cổ thụ.

Nghe lời thầy tướng, Nhan Siêu sắm một mâm thịt hươu và một vò rượu đưa lên núi. Đến gốc dâu quả nhiên thấy hai vị đang ngồi say sưa đánh cờ. Nhan Siêu lặng lẽ đặt rượu thịt xuống, rót ra hai bát rồi đứng nép vào gốc dâu.

Mãi đánh cờ lại thấy mùi thơm của rượu thịt hai vị cứ thế uống hết vò rượu và ăn hết mâm thịt.

Lúc này thần Bắc Đẩu phát hiện Nhan Siêu đang đứng nép vào gốc dâu liền quát:

Tên kia sao lại đứng đây cản trở việc chơi cờ của chúng ta.

Nhan Siêu sụp lạy không nói câu nào.

Thần Nam Tào đoán biết Nhan Siêu muốn cầu xin điều gì nên nói

Vừa rồi chúng ta đã ăn thịt uống rượu của chàng trai này vậy nên cần tra lại sổ sinh tử xem thế nào.

Khi xem sổ sách, Nam Tào thấy chàng trai chỉ sống (thập cửu niên) 19 năm, thế rồi Nam Tào lấy bút sửa thành (cửu thập niên) chín mươi năm.

Nhan Siêu rất mừng khấu đầu lạy tạ ra về.

Sau đó Nhan Siêu quả nhiên sống đến 90 tuổi. Từ đó người ta tin rằng Nam Tào chủ sinh, Bắc Đẩu chủ tử.

Đứng hầu bên phải Ngọc Hoàng Thượng Đế là Bắc Đẩu. Thần Bắc Đẩu bao giờ cũng đi song song với thần Nam

Tào. Thần Bắc Đẩu là tư mệnh thần, trông coi việc sống chết, thọ yếu, bản phú, họa phúc, tước lộc của nhân gian, giải trừ mọi tai ách của con người.

Trong dân gian vẫn truyền tụng:

Bành Tiễn trở thành Bành Tổ

Cậy nhờ Bắc Đẩu Tinh Quân.

Từ rất xa xưa có người tên gọi là Bành Tiễn. Số trời chỉ cho ông sống 50 tuổi. Một hôm bỗng có thầy tướng chỉ vào ông mà nói: Ngài chỉ sống được chực ngày nữa thôi có gì hãy ăn uống thỏa thích để chờ ngày về thế giới bên kia.

Bành Tiễn vô cùng sợ hãi nên đi cầu cúng khắp nơi. Tại đền Tam Quan (Thiên quan, Địa quan, Thủy quan), Bành Tiễn được Đào Hoa tiên cứu bảo: Đây chính là ngôi đền mà Thiên Quan (Bắc Đẩu) thường xuyên trắc giáng. Vào tiết Trung Nguyên (15 tháng 7), ông hãy cầu khẩn thần tại đây, ta sẽ giúp ông. Muốn vậy ông phải ăn chay, làm điều thiện, cứu giúp người nghèo khổ.

Bành Tiễn nghe lời Đào Hoa tiên đem hết của cải gia sản chia cho mọi người, tự mình đi khắp mọi nơi để cầu đảo thần linh. Đêm ngày 15 tháng 7 theo lời căn dặn của Đào Hoa tiên Bành Tiễn sắm sửa lễ vật đến đền Tam Quan cầu đảo. Đúng canh ba một luồng gió lạnh nổi lên, Bành Tiễn bỗng thấy trên điện có chín vị thần tiên. Bỗng một vị nói:

Bành Tiễn! chúng ta xét thấy ngươi là người trung hậu thật thà luôn làm điều thiện. Hơn nữa ngươi lại được Đào Hoa tiên cô làm chứng cho mọi hành vi tích thiện. Nay chúng ta đổi tên cho ngươi là

Bành Tổ, cho sống thêm 800 năm, vào ngày 3 và ngày 27 hàng tháng phải trai giới thành tâm lễ bái thần Bắc Đẩu.

Từ đó mới có câu “sống ngang Bành Tổ” và có tục lễ thần Bắc Đẩu vào ngày 3 và ngày 7 hàng tháng.

II. QUAN NIỆM CỦA NGƯỜI VIỆT NAM VỀ NAM TÀO – BẮC ĐẪU

Trước tiên về mặt từ ngữ thì người Việt thường gọi là Nam Tào – Bắc Đẩu chứ không gọi Bắc Đẩu – Nam Đẩu như người Trung Quốc. Trong các kinh sách đôi khi viết là Nam Đẩu, Bắc Đẩu. Còn chức năng của thần Nam Tào vẫn là nắm vận mệnh, thọ yếu hưng vong của vua chúa, tước lộc của Tể tướng, bách quan, sinh tồn và khoa cử của nhân gian. Chức năng của thần Bắc Đẩu vẫn là nắm vận mệnh sống chết, thọ yếu, bản phú, tước lộc của nhân gian, giải ách trừ tai cho con người.

Chính do quyền năng của thần Nam Tào và Bắc Đẩu như vậy nên việc tôn sùng hai vị rất phổ biến trên đất nước ta. Hiện các chùa, phủ của Việt Nam đều đặt hầu hết tượng Ngọc Hoàng Thượng Đế. Bên trái Ngọc Hoàng đặt tượng Nam Tào, bên phải đặt tượng Bắc Đẩu. Còn đền thờ riêng hai vị Nam Tào và Bắc Đẩu được xây dựng ở xã Hưng Đạo huyện Chí Linh tỉnh Hải Dương. Đền thờ Nam Tào trên núi Dục Sơn bên trái đền Kiếp Bạc. Đền thờ Bắc Đẩu trên núi Vạn Kiếp bên phải đền Kiếp Bạc.

Truyền thuyết về việc xây dựng hai ngôi đền này như sau:

“Xã Dương Sơn tiếp giáp với xã Vạn Kiếp, huyện Phượng Nhãn, đất này như con rồng chạy dài từ đầu núi xuống như chiếc bình phong. Hai bên nổi lên hai ngọn núi. Một ngọn ở xã Dương Sơn. Tương truyền trên núi có ngôi chùa, một lão nhân sống ở đó, có thể đoán được phúc họa rất chính xác, dân các vùng đến xem đông như chảy hội. Sau không biết ông đi đâu, chỉ thấy trên vách tường đề rằng: “Nam Tào lên điện Linh Tiêu”. Dân địa phương bèn lập đền thờ tại đó và đặt tên là núi Nam Tào.

Một ngọn núi ở xã Vạn Kiếp, tục truyền có một thương nhân đi làm ăn, ban đêm đến chân núi bỗng nghe thấy tiếng một đại nhân thuyết giảng về thiện ác, thọ yếu của nhân gian. Khi trời sáng bỗng thấy gió từ Tây Bắc thổi lại, mây lành tụ hội, thấp thoáng dưới chân núi có một đại nhân đội tinh quan, mặc áo đỏ, cưỡi xe mây bay lên trời. Ngày hôm sau thương nhân đó kể lại sự việc, dân địa phương bèn lập đền thờ trên núi và đặt tên là núi Bắc Đẩu. Núi Bắc Đẩu đứng đối diện với núi Nam Tào, ở giữa có núi Nộn Sơn. Nhìn về phía trước có sông Thiên Đức uốn quanh hình chữ Ất. Tôn thất nhà Trần là Hưng Đạo Đại Vương Trần Quốc Tuấn lập hoa viên ở đất này, ông bắt Phạm Nhan họ Nguyễn và Ô Mã Nhi ở sông Bạch Đằng, về sau dân lập đền thờ ở ngay tại đó để thờ cúng, nay đặt tên Bạc điện (Kiếp Bạc điện). Tục truyền, đàn bà có bệnh không sinh nở được thì gọi là bệnh Phạm Nhan, thường đến đền thờ cầu đảo, đem chiếu mới đổi

lấy chiếu cũ mang về, bệnh nhân nằm lên thì sẽ khỏi bệnh. Dân chúng xa gần đến đền thấp hương cúng lễ rất đông, đến nay tục lệ này vẫn còn”.

Nhận xét

1. Nam Tào và Bắc Đẩu đều là các chòm sao ở vùng trời phía Bắc đó là sao Bắc Đẩu và sao Đẩu (sao Đẩu Khôi) của Nhị thập bát tú. Sau này được thần cách hóa trở thành thị giả của Ngọc Hoàng Thượng Đế, quản thọ yếu, họa phúc, khoa cử, tước lộc của Thiên đình và trần gian.

2. Việc thờ thần Nam Tào và thần Bắc Đẩu ở Việt Nam luôn gắn liền với thờ Phật và thờ Mẫu. Phật là tôn giáo chính của Việt Nam từ xưa đến nay. Mẫu là tín ngưỡng dân gian rất phổ biến ở đất nước ta. Các làng xã Việt Nam đều có đình, chùa. Đã có chùa là có phủ thờ Mẫu. Mà chùa và phủ đều có tượng thờ Ngọc Hoàng Thượng Đế và thị giả là thần Nam Tào và thần Bắc Đẩu. Vì vậy thần Nam Tào và Bắc Đẩu được thờ ở hầu hết các chùa, phủ của Việt Nam. Hai vị thần Nam Tào và Bắc Đẩu rất được sùng thượng bởi ai cũng muốn mạnh khỏe, trường thọ, đỗ đạt, làm quan, bổng cao lộc hậu. Ngày nay việc thờ phụng hai vị thần Nam Tào và Bắc Đẩu vẫn như xưa.

CHÚ THÍCH:

* Trích dịch trong sách *Chí Linh huyện sự tích* ký hiệu A1384 Thư viện Viện Nghiên cứu Hán Nôm.